

HISTORIA KSZTAŁCENIA PIELEŃNIAREK W KIELCACH (CZĘŚĆ II)

HISTORY OF EDUCATION OF NURSES IN KIELCE (PART II)

Elżbieta Kamusińska

Instytut Zdrowia Publicznego

Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach

Dyrektor Instytutu: prof. dr hab. n. med. G. Rydzewska

Polskie Towarzystwo Historii Medycyny i Farmacji Oddział Terenowy w Kielcach

STRESZCZENIE

Historia kształcenia pielęgniarek w Kielcach datuje się od wyzwolenia Kielc spod okupacji hitlerowskiej. Straty wojenne w personelu medycznym, zaniedbania w liczbie kształconych pielęgniarek w okresie międzywojennym oraz zwiększone zapotrzebowanie na kadry medyczne w okresie powojennym przyczyniły się do powstania pierwszej średniej szkoły pielęgniarskiej na terenie województwa kieleckiego. Państwowa Szkoła Pielęgniarstwa zlokalizowana była w Kielcach przy ul. Niskiej, pomiędzy Szpitalem Miejskim a Szpitalem Zakaźnym. Szkoła Pielęgniarska w Kielcach istniała przez 52 lata i kształciła kadry pielęgniarskie na poziomie niepełnym średnim, średnim i policealnym.

Praca jest kontynuacją zagadnień związanych z historią kształcenia pielęgniarek w Kielcach. Przedstawia władze Szkoły, grono pedagogiczne oraz problematykę związaną ze specyfiką nauczania i wychowania w szkole pielęgniarskiej.

Słowa kluczowe: Szkoła Pielęgniarska w Kielcach, historia kształcenia pielęgniarek, kadra nauczycielska, uroczystości szkolne, ceremonial.

SUMMARY

The history of nurses' training in Kielce dates back to the liberation of Kielce from Nazi occupation. War losses in medical personnel, neglect in the number of nurses trained during the interwar period as well as an increase in the need for medical staff after the war contributed to the creation of the first nursing high school in Kielce province. The State Nursing School was located in Kielce on Niska street, between The Town Hospital and The Hospital for Infectious Diseases. The Nursing School in Kielce existed for 52 years and trained the nursing staff at incomplete high, high and college levels.

The study is the continuation of issues concerning the history of nurses' training in Kielce. It presents the School authorities, teaching staff as well as the issues connected with the specificity of teaching and education process in the nursing school.

Key words: The Nursing School in Kielce, history of nurses' training, teaching staff, school celebrations, ceremonial.

WSTĘP

Historia kształcenia pielęgniarek w Kielcach datuje się od wyzwolenia Kielc spod okupacji hitlerowskiej. Straty wojenne w personelu medycznym, zaniedbania w liczbie kształconych pielęgniarek w okresie międzywojennym oraz duże zapotrzebowanie na kadry medyczne po wojnie przyczyniły się do powstania pierwszej średniej szkoły pielęgniarskiej na terenie województwa kieleckiego. Szkoła ta mieściła się w Kielcach przy ulicy Niskiej pomiędzy Szpitalem Miejskim a Szpitalem Zakaźnym (od 1 czerwca 1950). Szkoła Pielęgniarska w Kielcach istniała przez 52 lata i kształciła kadry pielęgniarskie na poziomie niepełnym średnim, średnim i policealnym

Specyfika kształcenia zawodowego pielęgniarek wpływała na organizację procesu dydaktycznego oraz na życie szkoły. W złożonym procesie nauczania i wychowania uczestniczyli nauczyciele, uczennice, organizacje działające na terenie placówki, a wszystkim kierowała dyrektor szkoły.

DYREKTORZY

Pierwszą dyrektorką Szkoły Pielęgniarskiej w Kielcach była Ludwika Czerska, która sprawowała tę funkcję tylko kilka miesięcy w 1950 roku. Po niej stanowisko dyrektora na pięć lat objęła Stanisława

Fot. 1. Dyrektor Stanisława Sarnecka

Fot. 2. Dyrektor Michalina Kempisty w czasie uroczystości czepkowania

Fot. 3. Dyrektor Irena Wołowska w czasie uroczystości czepkowania (10.10.1980)

Fot. 4. Dyrektor Albina Fronk w czasie uroczystości paskowania (29.09.1984)

Fot. 5. Dyrektor Irena Anioł w czasie uroczystości wręczenia indeksów (16.10.2000)

Sarnecka (1950–1955) – fot. 1. W okresie od 1955 do 31 sierpnia 1963 roku Szkołą kierowała dyrektor Michalina Kempisty (fot. 2).

Od 1 września 1963 do 31 sierpnia 1991 roku funkcję dyrektora Szkoły Pielęgniarskiej nieprzerwanie sprawowała mgr Irena Wołowska [1] (fot. 3). Kolejnym dyrektorem była mgr Albina Fronk (1 września 1991–30 listopada 1993) – fot. 4, a od 1 grudnia 1993 do 31 sierpnia 2005 roku mgr Irena Anioł (magister chemii) [2] – fot. 5. Osoby, które kierowały Szkołą Pielęgniarską w Kielcach (poza Ireną Anioł) posiadały wykształcenie pielęgniarskie.

Dyrektorzy współpracowali z kierownikami szkolenia teoretycznego i praktycznego, a od 1959 roku z zastępcami dyrektora. Pierwszym kierownikiem szkolenia praktycznego była Maria Pikulska. Po niej stanowisko w 1953 roku objęła Aleksandra Pędzimaż, która do chwili śmierci, tj. 10 grudnia 1976 roku, pełniła obowiązki kierownika. Następnie na tym stanowisku pracowały: mgr Maria Sokólska, mgr Zofia Monkiewicz, mgr Albina Fronk, mgr Wiesława Zabłocka (do likwidacji szkoły). Wszystkie wymienione osoby były z zawodu pielęgniarkami dyplomowanymi.

Długoletnim kierownikiem szkolenia teoretycznego była Genowefa Tkaczyk, która pracowała do 1959 roku. Wraz z powołaniem Państwowego Liceum Pielęgniarstwa (1959) dokonano zmiany stanowiska kierownika szkolenia teoretycznego na stanowisko zastępcy dyrektora. Funkcję zastępcy dyrektora pełnili kolejno: mgr Władysław Kruszelnicki, mgr Wiktor Klimczyk, mgr Bolesław Skaliński, mgr Mirosława Binek, mgr Anna Przybył.

KADRA NAUCZYCIELSKA

W kieleckiej szkole okresowo pracowali lekarze, którzy uczyli przedmiotów klinicznych, m.in. Jan Latała, Aleksander Tylusiński, Zbigniew Nie spodziański, Bronisław Machura, Marian Partyka, Zenon Wesołowski, Jan Semik, Jerzy Pietrasik, Wojciech Waclaw Musiał. W latach osiemdziesiątych XX wieku grono pedagogiczne tworzyli: Bogusław Lewandowski (chirurg), Jerzy Piestrak (internista), Andrzej Plutecki (psychiatra), Halina Krzyżanowska (pediatra), Zbigniew Madej (patomorfolog), Matylda Batóg (mgr farmacji), Romuald Jantarski (nauczyciel anatomii i przysposobienia obronnego).

Do 1996 roku aż 75% nauczycieli zawodu stanowią absolwentki szkoły. Absolwentkami, które pracowały na stanowisku nauczyciela zawodu, były: mgr Elżbieta Adamczyk, mgr Mirosława Binek, mgr Grażyna Czerwiak, mgr Albina Fronk, mgr Dorota

Kozieł, mgr Małgorzata Kaczmarczyk (Rusiecka), mgr Elżbieta Kamusińska, mgr Jadwiga Klank, mgr Edyta Naszydłowska, mgr Grażyna Nowak-Staż, mgr Aleksandra Słopiecka, mgr Renata Stępień (Czekaj), mgr Genowefa Tkaczyk, mgr Grażyna Wiraszka (Błońska), mgr Wiesława Zabłocka, mgr Kazimiera Zdziebło.

Pozostałą kadrę nauczycieli zawodu tworzyły: mgr Anna Przybył, Danuta Pniewska, Janina Janik, Jadwiga Płachta, mgr Halina Dziadek, mgr Barbara Pawlik, mgr Terasa Cecko, mgr Stanisława Cieślik, mgr Aleksandra Górnicka, mgr Barbara Kiersznowska, mgr Lucyna Kuza, mgr Bogumiła Kowalczyk, mgr Barbara Lelonek, mgr Genowefa Michałek, Zofia Monkiewicz, mgr Maria Sokólska, mgr Anna Chłopek, mgr Teresa Baran.

Nauczycielki praktycznej nauki zawodu do 1992 roku mogły prowadzić zajęcia dydaktyczne tylko z pielęgniarstw specjalistycznych oraz pracownię pielęgniarstwa. Dopiero po tej dacie zezwolono im na prowadzenie zajęć z przedmiotów klinicznych.

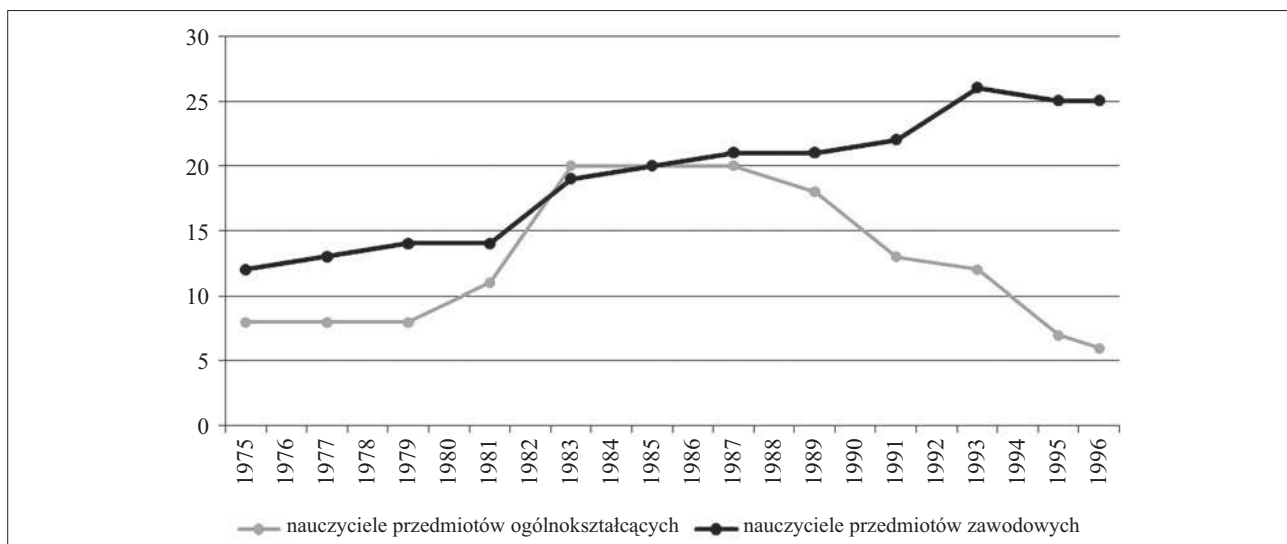
W okresie istnienia Liceum Medycznego przedmiotów ogólnokształcących uczyli:

- język polski – Władysław Kruszelnicki, Małgorzata Madej, Elżbieta Orłowska,
- matematyka – Józefa Sobocka, Edward Kuza, Mariusz Kołodyński,
- fizyka – Tadeusz Bartnik,
- chemia – Zbigniew Cedro,
- biologia – Eugeniusz Wach, Bożysława Łyś,
- historia – Halina Piątek,
- geografia – Bolesław Skaliński,
- język rosyjski – Adela Jawor, Teresa Słota (Nogal),
- muzyka – Adam Chamerski,
- wychowanie fizyczne – Jadwiga Czarkowska, Barbara Mochocka, Janina Furmanek, Henryka Krawczyk, Jolanta Drezno,
- przysposobienie obronne – Czesław Batóg, Zbigniew Jantarski.

Zatrudnienie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących oraz przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu łącznie w latach 1975–1996 przedstawiono na rysunku 1.

Zmiany w liczbie zatrudnionej kadry ogólnokształcącej i zawodowej obrazują kierunek przemian w kształceniu pielęgniarek w Polsce.

W pamięci pracowników i uczennic Szkoły Pielęgniarskiej w Kielcach pozostaną osoby, których sylwetki zostały uwiecznione w Złotej Księdze Pamięci. Byli to: Stanisława Sarnecka, Michalina Kempisty, Genowefa Tkaczyk, Aleksandra Pędzimaż, Władysław Kruszelnicki, Elżbieta Orłowska, Barbara Świacka, Matylda Batóg, Anna Augustyniak, Halina Górska, Krystyna Podosek, Anna Przybył, Józefa Szwagierczak [3].

Rys. 1. Liczba nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących oraz przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu w latach 1975–1996 (opracowanie własne)

UROCZYŚĆCI

W czasie działalności Liceum Medycznego w Kielcach odbyło się wiele ważnych uroczystości i wydarzeń. Były to m.in.:

1. Pierwszy zjazd absolwentów szkoły (lipiec 1960).
2. Wizyta delegacji z Finlandii (1965) [4].
3. Wręczenie Szkołę, ufundowanego przez rodziców uczennic, sztandaru 27 kwietnia 1969 roku [5] (fot. 6). Uroczystość połączona była z obchodami 25-lecia Polski Ludowej, Święta Pracy oraz Święta Pracownika Służby Zdrowia. Przedstawiciele ówczesnych władz województwa wręczyli sztandar na ręce dyrektor Ireny Wołowskiej wraz z życzeniami „sukcesów w kształceniu młodych kadr dla potrzeb socjalistycznej służby zdrowia” [5]. Natomiast przedstawiciele Komitetu Rodzicielskiego złożyli podziękowania dyrekcji, nauczycielom i pracownikom szkoły „za trud wkładany w wychowanie młodego pokolenia” [6].
4. Krajowe eliminacje Olimpiady Pielęgniarstwa (1971).
5. Otwarcie Izby Pamięci 10 lutego 1974 roku. Przygotowana wystawa miała charakter „jednoimienny”; poświęcona była służbie medycznej z okresu wojny i okupacji hitlerowskiej w latach 1939–1945, tj. pielęgniarkom, sanitariuszkom, farmaceutom i lekarzom z ugrupowań partyzanckich oraz frontów w kraju i poza granicami. Zgromadzone pamiątki obejmowały oryginalne dokumenty, zdjęcia, fotokopie, narzędzia medyczne, sprzęt sanitarny, leki, recepty. Izba Pamięci mieściła się w sali nr 6 na pierwszym piętrze.
Pomysł utworzenia Izby Pamięci powstał jeszcze w 1973 roku. Pracami związanymi z jej powstaniem kierował nauczyciel przysposobienia obron-

nego Czesław Batóg, który stwierdził, że „Izby Pamięci Narodowej z okresu II wojny światowej służą do wychowania obywatelskiego i patriotycznego” [7].

Izba Pamięci w Liceum Medycznym była pierwszą na terenie województwa kieleckiego tego typu pamiątką historii o tematyce medycznej. Z archiwalnych zbiorów korzystali nie tylko nauczyciele i uczennice Liceum Medycznego, ale również młodzież z sąsiednich szkół i studenci kieleckiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Informacja o pogładowej lekcji historii w szkole pielęgniarskiej ukazała się w czasopiśmie „Głos Nauczycielski” w 1976 roku [5].

W latach dziewięćdziesiątych XX wieku w Izbie Pamięci zlikwidowano ekspozycje o tematyce medycznej, a pozostawiono wystawę poświęconą patronce szkoły w Kielcach – Jadwidze Kaniewskiej-Iżyckiej. Po reorganizacji szkoły w 2002 roku Izba została całkowicie zlikwidowana, a większość ekspozycji zaginęła.

Salę tradycji reaktywowano w nowej formule dzięki staraniom członków Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach. Nowy wizerunek tradycji powstał przy współpracy z dyrektorem Muzeum Historii Kielc mgr. Krzysztofem Myślińskim i plastykiem mgr. Grzegorzem Knapem przy wsparciu finansowym Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu prof. Stanisława Głuszka. Pracami organizacyjnymi kierowały dr Elżbieta Kamusińska i dr Małgorzata Kaczmarczyk. Uroczystość otwarcia Sali Historii Medycyny odbyła się 21 grudnia 2009 roku. Sala Historii Medycyny mieści się w auli wykładowej nr 12. Zorganizowana wystawa obejmuje historię pielęgniarstwa i położnictwa na świecie

i w Polsce, symbole zawodu pielęgniarki i położnej, kalendarium kształcenia pielęgniarek i położnych w Kielcach.

6. Odznaczenie szkoły Medalem Komisji Edukacji Narodowej za działalność wychowawczo-dydaktyczną i prace w środowisku (1975).
7. Odznaczenie sztandaru Szkoły Złotą Honorową Odznaką Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (TPPR) 20 kwietnia 1979 roku.
8. Udekorowanie sztandaru Honorową Odznaką Polskiego Czerwonego Krzyża III stopnia z okazji 60-lecia PCK w maju 1979 roku. Aktu dekoracji dokonał Prezes Wojewódzkiego Zarządu PCK dr Marian Partyka [8].
9. Obchody 30-lecia szkoły (1980).
10. Odznaczenie sztandaru Honorową Odznaką Za Zasługi dla Związku Bojowników o Wolność i Demokrację (ZBoWiD) 12 kwietnia 1980 roku. Aktu dekoracji dokonał członek Rady Naczelnej ZBoWiD – płk. mgr Jan Regielli [9].
11. Udekorowanie sztandaru Honorową Odznaką Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego (PTP). Uroczystość ta odbyła się w Międzynarodowym Dniu Pielęgniarki, tj. 12 maja 1981 roku i była tym bardziej podniosła, że liceum medyczne było pierwszą w Polsce placówką, która otrzymała to wyróżnienie. Dekoracji sztandaru dokonała przewodnicząca Wojewódzkiego Oddziału PTP Marta Kukłowa.
12. Wyróżnienie szkoły Medalem 25-lecia Honorowego Dawcy Krwi (1983) [8].
13. Odznaczenie sztandaru Zespołu Szkół Medycznych Medalem 25-lecia Honorowego Dawcy Krwi (27 listopada 1984).
14. Wręczenie odznaczeń państwowych, resortowych i regionalnych wyróżniającym się nauczycielom:
 - Irena Wołowska – z okazji Dnia Pracownika Służby Zdrowia otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (7 kwietnia 1986) oraz tytuł „Zasłużony dla zdrowia narodu” (7 kwietnia 1988),
 - Jadwiga Płachta – z okazji Dnia Edukacji Narodowej otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (14 października 1987),
 - Bolesław Skaliński (wizytator średnich szkół medycznych, wicedyrektor) – z okazji Dnia Pracownika Służby Zdrowia otrzymał tytuł „Za zasługi dla ochrony zdrowia” (7 kwietnia 1988),
 - Janina Borowiec (Janik) – otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (15 stycznia 1985) [2].
15. Nadanie Zespołowi Szkół Medycznych imienia Jadwigi Iżyckiej, połączone z wręczeniem przez rodziców uczennic szkoły drugiego sztandaru, tj. Zespołu Szkół Medycznych im. J. Iżyckiej (fot. 7)

oraz udekorowanie sztandaru odznaką „Za zasługi dla Kielecczyny” 14 maja 1990 roku [3]. Nowy sztandar został ufundowany ze składek rodziców, uczennic i nauczycieli pracujących w szkole.

Uroczystość uświetnili swoja obecnością goście, m.in.: Naczelna Pielęgniarka Kraju Krystyna Sienkiewicz, ks. biskup Mieczysław Jaworski, Kurator Oświaty i Wychowania w Kielcach Andrzej Sygut,

Fot. 6. Uroczystość przekazania pierwszego sztandaru szkole

Fot. 7. Przekazanie przez rodziców sztandaru szkoły dyrektor Irenie Wołowskiej

Fot. 8. Miejsce wiecznego spoczynku patronki szkoły Jadwigi Iżyckiej na cmentarzu w Wólce Węglowej w Warszawie (18.10.1992)

Wojewoda Kielecki Andrzej Juszczyk, Przewodnicząca Zarządu Głównego PTP Anna Kapała, syn Patronki Szkoły Krzysztof Iżycki, koleżanki Jadwigi Iżyckiej z Krakowskiej Szkoły Uniwersyteckiej – Anna Sienkiewicz, Joanna Sieczko, Barbara Świacka, Janina Łapińska i inni.

16. Ustanowienie 15 października – w imieniny Jadwigi – Dniem Patronki Szkoły i włączenie do ceremoniału tego terminu na uroczystość wręczenia indeksów oraz ślubowanie nowoprzyjętych uczennic (słuchaczy) – fot. 8.
17. Wizyta gości – Birgitty Göbel, Margit Agrea, Anny-Karii Woxberg ze szwedzkiej Szkoły Medycznej w Gavlle (29 października–4 grudnia 1993). Celem wizyty było „nawiązanie kontaktów ze szkołą medyczną; korzystanie z doświadczeń szkolenia w zawodach pielęgniarki zgodnie z wymaganiami WHO, wymiana kadry nauczycielskiej, a w późniejszym okresie słuchaczy z obu szkół medycznych” [10, 11]. W ramach wymiany do Szwecji pojechały mgr Albina Fronk, mgr Krystyna Podosek, mgr Kazimiera Zdziebło, a w późniejszym terminie dwie słuchaczki Wydziału Położnych.

Olimpiada Pielęgniarstwa

Od 1967 roku uczennice piątych klas reprezentowały szkołę na Olimpiadzie Pielęgniarstwa organizowanej przez PTP. Laureatkami i finalistkami w etapie centralnym Olimpiady były następujące uczennice:

- Teresa Sacharz zajęła trzecie miejsce (1972),
- Wiesława Siwek (obecnie Zabłocka) zajęła drugie miejsce (1973),
- Grażyna Stachura (obecnie Czerwiak) zajęła drugie miejsce (1977),
- Barbara Wolny (1968),
- Maria Adameczyk (1969),
- Zofia Góras (1970),
- Mariola Kupiec, Barbara Wejchnan zajęły egzekwo pierwsze miejsce (1971),
- Grażyna Domanowska (1974),
- Danuta Bartkowska (1975),
- Bożena Ryng (1976),
- Ewa Zawisza, Teresa Jentach (1977),
- Barbara Ossowska (1979),
- Krystyna Kordos (1980) [12]
- Grażyna Błońska (obecnie Wiraszka) (1986).

W czasie posiedzenia plenarnego Zarządu Głównego PTP 24 listopada 1987 roku Liceum Medyczne w Kielcach otrzymało puchar za zajęcie drugiego miejsca w rankingu „szkół, z których największa liczba słuchaczy reprezentowana była w pierwszych trzech miejscach w eliminacjach krajowych w ciągu dwudziestu lat” [12]. Ta nagroda świadczy o wysokim poziomie nauczania w szkole w Kielcach.

Organizacje działające w Szkole

W okresie PRL na terenie Szkoły Pielęgniarskiej w Kielcach działały różne „organizacje ideowe” [1]. Były to: Liga Obrony Kraju (LOK) [4], Związek Młodzieży Socjalistycznej (ZMS), Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej (ZSMP), Związek Młodzieży Wiejskiej (ZMW), Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (TPPR) – opiekun Adela Jawor oraz Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP) – opiekun Jadwiga Czarowska, po niej Teresa Słota (Nogal) [9].

Przez wiele lat działała Liga Ochrony Przyrody (LOP), której opiekunem był nauczyciel biologii mgr Edward Wach. Członkinie tej organizacji m.in. opiekowały się szkolnym ogródkiem działkowym, sadziły drzewa.

Jedną z najdłużej istniejących organizacji było Szkolne Koło Polskiego Czerwonego Krzyża, które rozpoczęło działalność w 1964 roku. Opiekunką Koła została mgr Lucyna Sydor (Kuza). W pierwszym roku działalności Koło liczyło 43 uczennice, w kolejnych latach zrzeszało nawet do 328 osób [8].

Uczennice od 1969 roku oddawały honorowo krew, a w 1977 roku kierownik szkolenia praktycznego Anna Pędzimaż zainicjowała powstanie Klubu Honorowego Krwiodawcy (HDK) [9]. Od tego czasu oddawanie krwi miało charakter planowy. W latach 1969–1987 uczennice oddały 354 000 ml krwi [8]. Członkowie HDK otrzymali dziesięć pucharów, wiele odznak i dyplomów za oddany „dar życia”. Również nauczyciele byli honorowymi krwiodawcami. Największe zasługi w tej dziedzinie miał prof. Tadeusz Bartnik (fyzyk), który już w 1980 roku otrzymał Złotą Odznakę HDK [8]. Opiekunkami Klubu były kolejno: mgr Maria Sokólska, mgr Barbara Pawlik, a pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku mgr Małgorzata Kaczmarczyk.

Dnia 29 stycznia 1979 roku powstało Koło Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego (PTP) przy Liceum Medycznym w Kielcach. Podczas zebrania założycielskiego obecnych było 19 osób. Na pierwszą przewodniczącą wybrano mgr Genowefę Michałek (1979–1986), po niej tę funkcję pełniła mgr Lucyna Kuza. Głównymi zadaniami Koła PTP były: „permanentne podnoszenie wiedzy zawodowej; organizowanie Olimpiady Pielęgniarskiej” [10].

W szkole działała również Szkolna Kasa Oszczędności (SKO), której celem było wdrażanie uczennic do systematycznego oszczędzania pieniędzy. Na koniec każdego roku szkolnego SKO fundowała nagrody dla najsystematyczniejszych i najoszczędniejszych uczennic.

Chór szkolny

W 1969 roku Adam Chamerski stworzył chór szkolny, który przez 23 lata dał około 100 koncertów

(fot. 9). Chór tworzyły uczennice posiadające zdolności wokalne. Kwalifikacja osób do śpiewania w chórze odbywała się w czasie lekcji muzyki, które były przedmiotem obowiązkowym w programie nauczania klasy pierwszej. Ciekawy repertuar (np. słynne „Wrzoso”), profesjonalizm wykonania, piękne chórzystki w jednolitych mundurach sprawiały, że chór uświetniał wiele uroczystości nie tylko szkolnych, ale był zapraszany do różnych instytucji i zakładów pracy na terenie Kielc oraz na imprezy plenerowe.

Adam Chamerski jest autorem melodii Hymnu Pielęgniarskiego skomponowanej w rytmie marsza (fot. 10). Premiera Hymnu odbyła się w 1971 roku na uroczystościach związanych z krajowymi eliminacjami Olimpiady Pielęgniarstwa w Kielcach. Hymn wykonał chór liceum medycznego. Hymn Pielęgniarski do dziś jest ważnym symbolem zawodowym, nawiązuje do pracy pielęgniarek wśród osób potrzebujących pomocy oraz przedstawia główne założenia pielęgniarstwa [13]. Hymn Pielęgniarski został oficjalnie zatwierdzony jako ogólnopolski przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego (PTP) 20 lutego 1989 roku.

Biblioteka

W szkole istniała biblioteka wraz z czytelnią, w której zgromadzono bogaty księgozbiór specjalistycznych podręczników z różnych dyscyplin medycyny, nauk pokrewnych i pielęgniarstwa. Czytelnia dysponowała również czasopismami zawodowymi, dziennikami o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim. Przy likwidacji biblioteki (2005) księgozbiór liczył 144 000 woluminów. Bibliotekę zorganizowała i przez wiele lat prowadziła pielęgniarka dyplomowana, a jednocześnie magister bibliotekoznawstwa Barbara Imiołek. Kolejno w bibliotece pracowały: Alina Lidke, Adela Jawor i do likwidacji szkoły Teresa Nogal.

Ceremoniał

W szkołach medycznych szczególną wagę przywiązywano do oddziaływania na sferę intelektualno-emocjonalną młodzieży, wypracowania odpowiednich wzorców osobowych, postaw moralnych, wychowania do zawodu. Celowi temu służyły uroczystości, które weszły na trwałe do tradycji szkoły jako ceremoniał. Ceremoniał zawodowy nawiązywał do pięknych tradycji pielęgniarskich i rozpoczynał się ślubowaniem uczennic (słuchaczy) klas pierwszych składanym na sztandar szkoły. Następnie odbywała się uroczystość czepkowania, czyli nałożenia na głowę pierwszego, symbolicznego białego czepka pielęgniarskiego (fot. 11). Nałożeniu czepka towarzyszyło motto: „Czepek pielęgniarski symbolem

Fot. 9. Profesor Adam Chamerski twórca i opiekun chóru szkolnego

czymia pielęgniarskiego. Uroczystościom tym towarzyszy nieodmiennie hymn pielęgniarski.

W poprzednim numerze miesięcznika (nr 9/1982) przedstawiłmy autorów tekstu hymnu pielęgniarskiego Danutę Sobolewską.

Tekst hymnu obecnie śpiewanego ma kilka wersji, spośród nich wybraliśmy tekst następujący:

W świat niesiemy swe serce poręce
Najpiękniejszą głosimy ideę,
Aby ludziom dać polej i słodkie
By cierpiącym przyszłość nadzieje.

W służbie naszej przodków będziemy
Dla ojczyzny jej dobra pracować
A gdy trzeba i ginąć będziemy,
Aby życie człowieka ratować.

Sztandar nasz przeszedł wielkie dni chwały,
Gdy o wolność się walki toczyły,
Pielęgniarki na frontach podwały
Lecąc ofiarnie swą służbę pielęgni.

My nie chcemy ni wojen ni bojów
Dać krwi braterskiej i ofiar fatygów.
My jesteśmy stróżkami pokoju
Stać chcemy ideał humanizmu.

Warto przypomnieć tekst hymnu pielęgniarskiego śpiewanego przez pielęgniarki PCK przed II wojną światową. W 1935 r. na zamówienie Zarządu Głównego PCK muzykę do hymnu skomponował J. Kilarczyk. Tekst tego hymnu zaginął w czasie powstania warszawskiego i został odtworzony na podstawie ustnych przekazów absolwentek szkół pielęgniarskich PCK.

hymn pielęgniarek

Tempo marcia muz. A. Chamerski

W świat nie - sie - my swe serce, i si - ty wospięte tam gdzie są ludzkie cierpie - nia i gdzie
W służ - bie na - szej pra - ca - wac by - dzie - my dla ludz - ko - ści i do - bra pra - ca - wac je - dni
z bo - lu, i ty o - czy wy - pi - ty w serce wa - szej się ko - kry wa - ję - nia. Sztandar
nasz - dał to naszemu spi - nie - my się - ty ży - cie czo - wie - ka na - to wać.
nasz przeszedł wielkie dni chwały gdy o wol - ność się walki to - czy - ty Piel - gniarki na frontach pe -
- da - ty lecąc o - fiar - nie swą służbę podni - ty my nie chcemy dzia - lożym ni bo - ju dać krwi braterskiej i ofiar - fa -
- sy - smu My je - ste - my stróżkami po - ko - ju szlachetna - mi i - da - i - so - gna - li - smu.

Fot. 10. Hymn pielęgniarski opublikowany w czasopiśmie „Pielęgniarka i Położna”

wszystkiego co dobre, ludzkie i szlachetne”. Kolejne ceremonie to paskowania, czyli nakładanie czepka z jednym pionowym wąskim czarnym paskiem z akksamitki, z dwoma, a następnie z trzema paskami w kolejnych latach nauki. Naukę w szkole wieńczyła uroczystość wręczenia dyplomów pielęgniarki, nałożenia czepka w kolorze białym z czarnym poziomym szerokim paskiem oraz ślubowanie absolwentek (fot. 12). W bogatym ceremoniale czepkowania nie brakowało symbolicznych akcentów, takich jak: hymn

pielęgniarski, motta przewodnie, podkreślające wierność zawodu, ślubowanie na sztandar szkoły, a przede wszystkim sam moment założenia czepka – symbolu zawodu.

Czepek pielęgniarski spełniał funkcje ochronne – zabezpieczał włosy. W Polsce pierwsze wzory czepka powstały na początku XX wieku w okresie tworzenia pierwszych szkół kształcących pielęgniarki (Kraków 1911). Dla celów reprezentacyjnych czepek był wówczas okrywany granatowym welonem. Czepki różniły się wyglądem w zależności od szkoły, symbolizowały przynależność do danej społeczności szkolnej. Pochodzenie czarnego paska na czepku pielęgniarskim – aksamitki, jest utożsamiane ze zdarzeniem, które miało miejsce we Francji, kiedy to Katarzyna Medycejska – królowa Francji – w dowód wdzięczności przyznała prawo noszenia aksamitnego kapturka położnej Luysie Bourgeois Dousier.

Tekst ślubowania składanego przez uczennice ulegał zmianom na przestrzeni lat. Ślubowanie złożone 3 października 1979 roku miało tekst następujący:

„My uczennice klas pierwszych Liceum Medycznego w Kielcach składamy uroczyste ślubowanie.

Fot. 11. Opiekun roku mgr Dorota Kozieł wraz ze słuchaczkami po uroczystości czepkowania (8.01.1999)

Fot. 12. Poczet sztandarowy w czasie uroczystości ślubowania absolwentów Medycznego Studium Zawodowego (2001)

Ślubujemy Ci Szkoło dbać o twój honor i godność ucznia, osiągać dobre wyniki w nauce, wychowaniu i pracy społecznej, dbać o dobro społeczne. Wynieść z twych murów gotowość niesienia pomocy ludziom w ochronie najwyższej wartości jakimi są życie i zdrowie oraz szacunek dla tych ludzi pracy, którzy walczyli i walczą o lepszą przyszłość i dobro człowieka.

Ślubujemy Ci Szkoło stale zacieśniać więź przyjaźni i braterstwa z młodzieżą całego świata w imię pokoju, mieć przed oczyma wzory wielkich synów narodu polskiego, a naszą codzienną pracą, zapalem młodości i wiedzą służyć nieustannie umiłowanej Ojczyźnie – Polsce Ludowej” [9].

Natomiast 12 października 1993 roku tekst ślubowania brzmiał:

„My słuchacze klas pierwszych Medycznego Studium Zawodowego w Kielcach, z pełną powagą przyrzekamy i uroczyste ślubujemy:

- Uczciwie spełniać obowiązki słuchacza Wydziału
- Dbać o własną godność i honor
- Wyrabiać w sobie silną wolę, koleżeńskość, uczynność, odwagę, odpowiedzialność, sumienność oraz uczciwość
- Wynieść z murów szkolnych gotowość niesienia pomocy ludziom w obronie najwyższej wartości jakimi są: zdrowie i życie człowieka
- Szanować prawa i decyzje Zespołu Szkół Medycznych im. Jadwigi Iżyckiej w Kielcach, do której społeczności należę od tej chwili. Ślubujemy” [11].

PODSUMOWANIE

Z ustnych relacji wielu absolwentek wynika, że poziom kształcenia od początku istnienia kieleckiej szkoły był wysoki. Oprócz wiedzy merytorycznej nauczyciele zwracali dużą uwagę na wszechstronne oddziaływanie wychowawcze, na kształtowanie cech charakteru i postawy zawodowej przyszłych pielęgniarek czego efektem były bardzo dobre opinie pracodawców o absolwentkach szkoły. Wysoki poziom kształcenia ogólnego i zawodowego odzwierciedlał się w osiągnięciach uczennic w czasie olimpiad pielęgniarskich.

PIŚMIENICTWO

[1] Wystąpienie wicedyrektor mgr Mirosławy Binek w czasie zakończenia roku szkolnego 1995/1996. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.

- [2] Autor nieznany. Rękopis. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [3] Księga pamiątkowa „W naszej pamięci żyją”. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [4] Złota Księga 1960–1977. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [5] Dziemidok A. Działalność Liceum Medycznego im. Jadwigi Iżyckiej w latach 1975–1996. Praca magisterska. Promotor Ewa Kula, Kielce 2003; 29–35.
- [6] Kronika szkoły za lata 1969–1970. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [7] Batóg C. Izba Pamięci Narodowej w Szkole Kieleckiej. Wystąpienie w czasie uroczystości otwarcia. Zbiory prywatne Mirosławy Binek.
- [8] Kronika Szkolnego Koła PCK. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [9] Kronika szkoły 1979–1992. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [10] Kronika Internatu 1989–1993. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [11] Kronika szkoły 1993. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [12] Kronika Koła PTP. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.
- [13] Kronika chóru szkolnego 1982–1992. Zbiory Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Kielcach.

Adres do korespondencji:

dr n. med. Elżbieta Kamusińska
Wydział Nauk o Zdrowiu UJK
25-317 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 19
e-mail: elakam09@wp.pl
tel. 692 663 622

